

اسیدپاشی؛ جنایتی خوفناک در حقوق کیفری ایران

مسعود قادری

دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم شناسی - دانشگاه نراق

چکیده

به جرأت می توان گفت اسیدپاشی یکی از خوفناک ترین جرایم علیه تمامیت جسمانی افراد می باشد که ممکن است با انگیزه- های عشقی، انتقام جویانه و حتی اختلافات خانوادگی همراه باشد و از آنجایی که جنایت ارتكابی به وسیله پاشیدن اسید، به دلیل سهولت نسبی ارتكاب آن و آثار بس سوئی که می تواند بر جسم مجنی علیه باقی گذارد، اهمیت ویژه ای دارد که تا حدودی از منظر مقنن کیفری ایران دور نمانده است اگرچه کمبودهایی دیده می شود.

واژه‌های کلیدی: اسیدپاشی، جنایت، قانون مجازات اسلامی، مجنی علیه.

مقدمه

به‌طور کلی اسیدپاشی^۱ در جوامعی که از نظر توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در وضعیت خوبی نیستند و شکاف جنسیتی و خشونت علیه زنان در آنها زیاد می‌باشد، بسیار دیده می‌شود. اسیدپاشی آسیب بسیار شدیدی به مجنی علیه وارد می‌سازد که معمولاً روی صورت وی انجام می‌گیرد و علاوه بر آسیب‌های جسمی ماندگار همانند زیبایی و بینایی، می‌تواند آسیب‌های روانی جدی مثل افسردگی، اضطراب، اعتیاد و حتی خودکشی را به همراه داشته باشد و قربانی جنایت^۲ تا مدت‌های طولانی و حتی تا پایان عمر از بند لطمات جسمانی و روانی آن خلاصی نخواهد یافت. این جنایت عموماً حمله‌ای است که نه به قصد قتل بلکه بیشتر برای انتقام و نابود ساختن زندگی اجتماعی و آینده مجنی‌علیه آن انجام می‌گیرد. تکرار حوادث اسیدپاشی در جامعه موضوعی بس قابل تأمل می‌باشد لذا بررسی ابعاد مختلف این جنایت بسیار ضروری به نظر می‌رسد بخصوص آنکه بیشتر علیه زنان جامعه صورت می‌گیرد.

۱- مفهوم اسید و اسیدپاشی

اسید^۳ کلمه‌ای فرانسوی است که به معنای ترشی است و بر هر جسم مرکبی که با بازها ترکیب شود اطلاق می‌شود (صرفی و عابدیان، ۱۳۹۰، ۱۱۲) و مقصود از اسیدپاشی، پاشیدن عمدی اسید بر روی بدن اشخاص دیگر را گویند. (همان)

۲- انگیزه و علل ارتکاب جنایت اسیدپاشی

انگیزه^۴ در لغت به معنای سبب، باعث، علت و آنچه که کسی را به کاری برانگیزاند تعریف شده است (عمید، ۱۳۷۸، ۲۵۰). انگیزه برخلاف محرک و پاسخ قابل مشاهده نبوده بلکه باید آن را براساس تأثیری که به تفکر و احساس انسان می‌گذارد تشخیص داد (شاملو، ۱۳۸۳، ۱۰۳). انگیزه بنابر تعبیری تأثیری در تحقق جرم ندارد (پوربافرانی، ۱۳۹۴، ۶۴) اما چون نقش به‌سزایی در برانگیختگی مرتکب جنایت دارد، در زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۲- انگیزه ناموسی^۵

در پی مزاحمت‌های ناموسی که از ناحیه یک مرد برای زنی پیش می‌آید حتی بعضاً به تجاوزات جنسی نیز منتهی می‌گردد، خود مجنی علیه یا فردی برگزیده از طرف نامبرده، اقدام به اسید پاشی به فرد متجاوز می‌نماید.

۲-۲- انگیزه اخاذی و سرقت^۶

در برخی از موارد وجود دارد که تعدادی از زورگیران و سارقان، با تهدید قربانیان خود به پاشیدن اسید روی آنها اقدام به اخاذی و زورگیری نموده‌اند تا جایی که حتی مدتی پیش، رسانه‌ها از دستگیری یک باند اسیدپاش بر روی خودروهای لوکس و گران قیمت به بهانه اخاذی خبر داده‌اند.^۷

۳-۲- شکست‌های عشقی

این نوع اسیدپاشی اغلب در میان جوانان جامعه بروز می‌یابد. دختر یا پسری که به یکدیگر دلبستگی عشقی و عاطفی پیدا کرده‌اند و احتمالاً ارتباطاتی نیز با یکدیگر داشته‌اند در وضعیتی که طرف مقابل، وی را رها نموده یا خیانت کرده و یا حتی

^۱ Acid pouring

^۲ Victim

^۳ Acid

^۴ Motive

^۵ Honour motive

^۶ Theft motive

^۷ تارنمای تحلیلی خبری مرور نیوز، کد خبر ۶۲۴۴۷ مورخ ۱۳۹۶/۰۹/۲۹

ازدواج کرده است، به فکر انتقام افتاده و می‌خواهد شکست عشقی^۱ خویش را با پاشیدن اسید روی قربانی مورد نظر، التیام بخشد.

۲-۴- اختلافات خانوادگی^۲

در مواردی پس از آنکه اختلافات شدید خانوادگی میان زوجین بوجود آمده یا یکی از زوجین، شاهد خیانت همسر خود بوده است، اختیار از کف داده و با پاشیدن اسید بر روی همسر خود یا طرف مقابل، این جنایت را مرتکب شده است.

۳- ارکان تشکیل‌دهنده جنایت اسیدپاشی

اسیدپاشی نیز همانند دیگر جنایات، دارای یکسری عناصر و ارکان تشکیل‌دهنده‌ای بوده که لازمه وجودی هر جنایتی می‌باشد.

۳-۱- عنصر قانونی جنایات اسیدپاشی

قانونگذار ایران در سال ۱۳۳۷ ماده واحده‌ای را تحت عنوان «لایحه قانونی مربوط به مجازات پاشیدن اسید» به منظور جرم-انگاری جنایت اسیدپاشی وارد نظام کیفری ایران ساخت. مطابق با این ماده واحده: «هرکس عمداً با پاشیدن اسید، موجب قتل کسی بشود به مجازات اعدام و اگر موجب مرض دائمی یا فقدان یکی از حواس مجنی‌علیه گردد به حبس جنایی درجه یک و اگر موجب قطع یا نقصان اعضا شود به حبس جنایی درجه دو از دو سال تا ده سال و اگر موجب صدمه دیگری شود به حبس جنایی درجه دو از دو تا پنج سال محکوم خواهد شد.» متأسفانه در قانون مجازات اسلامی چه مصوب سال ۱۳۷۵ و چه مصوب ۱۳۹۲ جنایتی تحت عنوان اسیدپاشی، جرم‌انگاری نشده است و شاید بتوان گفت یکی از دلایل آن، وجود همین ماده واحده باشد. برخی از نویسندگان حقوق کیفری مجازات اعدام در این ماده واحده را با توجه به جایگزین شدن قصاص به عنوان مجازات قتل عمد، منسوخ می‌دانند (میرمحمد صادقی، ۱۳۹۲، ۳۰۲) حتی اداره حقوقی قوه قضائیه نیز نظریه ای در همین راستا اعلام داشته است (نظریه مشورتی شماره ۷/۳۴۳۷ مورخ ۱۳۸۲/۵/۴)؛ بنابراین مجازات اعدام در این دوره منتفی خواهد بود و می‌بایست به عموماً مجازات قصاص مراجعه نمود. علی‌ایحال سایر مجازات‌های مندرج در این ماده واحده کماکان به قوت خود باقی خواهد بود زیرا همانگونه که به درستی بیان شده «با توجه به خاص بودن این ماده [واحد]، نمی‌توان مفاد آن را به موجب مقررات عام مؤخر (مثلاً ماده ۶۱۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵)^۳ منسوخ دانست». (میرمحمد صادقی، ۱۳۹۲، ۳۰۲) و به عقیده نگارنده ضرب و جرح مندرج در این ماده اخیرالذکر، منصرف از صدمات و جراحات وارده ناشی از اسیدپاشی می‌باشد.

۳-۲- عنصر مادی^۴ جنایت اسیدپاشی

ارتکاب جنایت اسیدپاشی صرفاً با فعل مثبت قابل تحقق می‌باشد و مقصود از فعل مثبت «جنبش و حرکتی از طرف فاعل است» (اردبیلی، ۱۳۹۲، ۳۰۳) توضیح اینکه برای تحقق عنصر مادی این جنایت، پاشیدن اسید لازم می‌باشد (میرمحمد صادقی، ۱۳۹۲، ۳۰۲) و مقنن ایرانی با تصریح به فعل «پاشیدن» مصادیق دیگر در این خصوص را گرچه منتهی به همان نتایج مندرج در ماده واحده شوند از شمول این جنایت خارج ساخته است ولی اعمالی همانند فروکردن اعضای بدن قربانی در اسید یا ریختن اسید بر بدن وی نیز مترادف با «پاشیدن» قلمداد می‌گردند (همان). ذکر این مهم ضروری است که با توجه به تفسیر

^۱ Love failure

^۲ Family disputes

^۳ ماده ۶۱۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ اشعار می‌دارد: «هرکس عمداً به دیگری جرح یا ضربی وارد آورد که موجب نقصان یا شکستن یا از کارافتادگی عضوی از اعضا یا مرض دائمی یا نقص حواس یا منافع مجنی‌علیه گردد در مواردی که قصاص امکان نداشته باشد... به دو تا پنج سال حبس محکوم خواهد شد.»

^۴ Actus reus

مضیق نصوص کیفری، خوراندن یا تزریق کردن اسید به بدن مجنی‌علیه به دلیل عدم اطلاق واژه پاشیدن بر اینگونه رفتارها، مشمول ماده واحده نخواهد بود (آقایی‌نیا، ۱۳۹۱، ۳۰۶) به نظر نگارنده چنین تفسیری علیرغم آنکه موافق با تفسیر مضیق متون کیفری و مناسب به حال متهم می‌باشد ولی مخالفت با نظم و امنیت عمومی جامعه بوده که شدیداً دچار اختلال شده و وحشتی را که ناشی از فعل اسیدپاشی می‌باشد، در خود منعکس نموده است. لذا به نظر می‌رسد بتوان اعمال فوق را نیز در زمره اسیدپاشی محسوب نمود.

۳-۳- عنصر معنوی^۱ جنایت اسیدپاشی

عنصر روانی جنایت اسیدپاشی بنابر تصریح ماده واحده، عمد در انجام کار است که قطعاً مستلزم علم به ماهیت ماده‌ای که بر روی قربانی پاشیده می‌شود، است (میرمحمد صادقی، ۱۳۹۲، ۳۰۲)؛ بنابراین ارتکاب این جنایت صرفاً به صورت عمدی قابل تصور می‌باشد و در سایر موارد اعم از شبه عمد و خطای محض، می‌بایستی به عموماً احکام این دو نوع جنایت مراجعه نمود که از حوصله این پژوهش خارج می‌باشد. لیکن وجود سوءنیت خاص یعنی قتل، ایجاد مرض دایمی یا فقدان یکی از حواس مجنی‌علیه با نقصان یا از کارافتادگی عضوی از اعضای وی ضرورتی ندارد بنابراین کسیکه صرفاً به قصد سوزش جزئی در پوست شخص مورد نظر، به روی او اسید بپاشد در صورت کور شدن وی حسب مورد به مجازات مندرج در آن ماده واحده (فقدان یکی از حواس مجنی‌علیه) محکوم خواهد شد. علاوه بر آن عناصر مشدده‌ای همچون ویژگی‌های مجنی‌علیه از لحاظ سن، جنس و بیماری تأثیری در اعمال مجازات فرد مرتکب نخواهد داشت.

۴- مجازات اسیدپاشی

در مورد مجازات اسیدپاشی، به سه نوع از مجازات‌های مندرج در قوانین کیفری می‌توان اشاره نمود.

۴-۱- قصاص اعم از نفس یا عضو

آسیب‌ها و صدماتی که ناشی از جنایت اسیدپاشی می‌باشد ممکن است از حیث شدت یا ضعف اسید به کار رفته یا کیفیت ارتکاب عمل بوجود آمده، دارای آثار و نتایج بسیار متفاوتی از یکدیگر باشند به این صورت که گاه نتیجه این صدمات، سلب حیات مجنی‌علیه و گاه ایراد صدمه به اعضاء و حواس نامبرده می‌باشد. در صورتی که عمل مرتکب منتهی به سلب حیات مجنی‌علیه گردد مجازات وی قصاص نفس خواهد بود و در صورتی که منتهی به نتایج مذکور در ماده واحده غیر از مرگ مجنی‌علیه شود و امکان قصاص وجود داشته باشد^۲، به قصاص محکوم خواهد شد.

۴-۲- پرداخت دیه

در مواردی که امکان قصاص وجود نداشته یا صاحب حق قصاص یعنی مجنی‌علیه یا ولی او مطالبه دیه نماید، مرتکب جنایت اسیدپاشی به پرداخت دیه (یا در مواردی ارش) محکوم خواهد شد.^۳

۴-۳- محکومیت تعزیری

به موجب ماده واحده موضوع بحث، مجازات جنایت اسیدپاشی در غیر از مواردی که مجازات قصاص یا دیه اعمال می‌گردد، حسب مورد با توجه به نوع صدمات وارده حبس از دو سال تا ده سال یا دو سال تا پنج سال خواهد بود چرا که نگارنده علیرغم

^۱ Mens rea

^۲ بنگرید به مواد ۳۹۳ و ۴۰۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲

^۳ بنگرید به ماده ۴۵۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲

برخی صاحب نظران، معتقد به عدم نسخ این ماده واحده به وسیله عام مؤخر یعنی ماده ۶۱۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

جنایت اسیدپاشی که در سال‌های اخیر در جامعه کنونی از رشد نسبی بالایی برخوردار بوده به دلیل آثار و تبعات بسیار خوفناکی که بر جسم و روح مجنی‌علیه و نیز نظم و امنیت عمومی جامعه دارد، دارای اهمیت ویژه‌ای می‌باشد که اقتضا دارد قانونگذار ایرانی هرچه زودتر نسبت به جرم‌انگاری آن به صورت بسیار شفاف اقدام نماید و پسندیده نیست که این جنایت به این درجه از اهمیت را در حاله‌ای از ابهام و تفسیرهای گوناگون قرار دهد. این جنایت موجب صدماتی همچون مرگ، مرض دائمی، فقدان یکی از حواس، نقصان عضو، جراحت، سوختگی یا دیگر صدمات بر تمامیت جسمانی قربانی می‌گردد و انگیزه‌ها و دلایل مختلفی چون شکست عشقی، انتقام جویی و اخاذی را می‌تواند در پی داشته باشد. به نظر می‌رسد ماده واحده لایحه قانونی مربوط به مجازات پاشیدن اسید مصوب ۱۳۳۷ همچنان به قوت خود باقی باشد به جز در مورد مجازات اعدام چرا که به وسیله عموماً قصاص قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ نسخ گردیده است و در سایر آسیب‌ها و ضایعات، نمی‌توان به ماده ۶۱۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ استناد جست و مقررات آن را اعمال نمود.

بنابراین ضروری به نظر می‌آید که اولاً چاره‌ای در مورد پخش و توزیع اسید و نظارت بر خرید و فروش آن در جامعه صورت گیرد ثانیاً آموزش همگانی، فرهنگ‌سازی، فقرزدایی، کاستن از مشکلات اقتصادی و در نهایت نظارت خانواده‌ها بر رفتار فرزندان خود به خصوص قشر دختران امری ضروری جلوه می‌نماید.

منابع

۱. اردبیلی، محمدعلی، ۱۳۹۲، حقوق جزای عمومی، جلد یکم، چاپ سی‌ویکم، نشر میزان، تهران
۲. آقایانی‌نیا، حسین، ۱۳۹۱، جرایم علیه اشخاص، چاپ دهم، نشر میزان، تهران
۳. پوربافرانی، حسن، ۱۳۹۴، جرایم علیه اشخاص، چاپ دوم، نشر جنگل، تهران
۴. شاملو، سعید، ۱۳۸۳، آسیب‌شناسی روانی، چاپ هفتم، نشر رشد، تهران
۵. صرفی، محمد و عابدیان، حسن، ۱۳۹۰، اسید پاشی و احکام جزایی آن، مطالعات فقهی و فلسفی، سال دوم، شماره ۸، ۱۲۳-۱۱۱
۶. عمید، حسن، ۱۳۷۸، فرهنگ عمید، چاپ دوازدهم، انتشارات امیرکبیر، تهران
۷. میرمحمد صادقی، حسین، ۱۳۹۲، جرایم علیه اشخاص، چاپ یازدهم، نشر میزان، تهران

Acid Throwing; a Terrible Crime in Iranian Criminal Law

Masoud Ghaderi

Ph.D. candidate of criminal law and criminology, Islamic Azad University, Naragh Branch

---

Abstract

It can be argued that acid throwing is one of the most horrific crimes against the physical integrity of individuals, which may have motives including love, revenge and even family disputes. Since acid throwing is an easy crime to commit and can have many negative effects on the victim's body, it is of particular importance and has not been left unnoticed in the Iranian penal system, although there are shortcomings in this respect.

Keywords: acid attack, crime, Islamic Punishment Law, victim
